

Stortingets justiskomité
Levert digitalt på stortinget.no

Vår referanse: 2023/174
Dato: 25.10.2023
Publikasjonsnr.: NIM-H-2023-37

Høringsuttalelse – Prop. 124 L (2022-2023) Endringer i rettshjelploven (ny modell for økonomisk behovsprøving)

Faste beløpsgrenser mv – og menneskerettslige avveininger

Norges institusjon for menneskerettigheter har ikke kommentarer til forslaget om ny modell for behovsprøving som sådan, eller forslag til generelle beløpsgrenser. Det kan neppe utledes selvstendige krav til rettshjelp av menneskerettighetene. Det er også anledning til å oppstille nasjonale vilkår for rettshjelp. I visse tilfeller er imidlertid rettshjelp et vilkår for at grunnleggende krav til rettferdig rettergang etter EMK artikkel 6 kan ivaretas. Rettshjelp kan for eksempel være nødvendig hvis det er «indispensable for an effective process» (EMD, Airey mot Irland, 9.10.1979) eller hvor mangel på rettshjelp «deprive the applicant of a fair trial and breache[d] his right to present an effective defence in violation of Article 6 § 1» (EMD, McVicar mot Storbritannia, 7.5.2002). Avveiningene vil bero på et skjønn som vi ikke går nærmere inn på her. Siden avveiningene er skjønnsmessige kan imidlertid mulige menneskerettslige krav bare avgrenses til saker som faller inn under artikkel 6. Man kan heller ikke utelukke at noen saker kan bli så kostbare at nasjonale grenser for rettshjelp konkret blir for lave.

De foreslåtte reglene om behovsprøving fremstår derimot som faste, slik som også eksisterende regler er. Etter § 16 annet og tredje ledd i forslaget er beløpsgrensene faste, og det foretas en positiv oppstilling av sakstyper. Dette innebærer at motstrid mellom rettshjelploven og eventuelle menneskerettslige krav om rettshjelp er tenkbart. Dette må i så fall dette løses gjennom utvidende eller innskrenkende tolkning eller ved hjelp av forrangsbestemmelsen i menneskerettsloven § 3, jf. også Rt-2015-1029 avsnitt 67 som uttaler dette.

Vi har merket oss at Rettshjelputvalget i NOU 2020:5 på side 44 uttalte at «å innføre dagens inntekts- og formuesgrense etter forskrift [...] § 1-1 i alle saker vil derimot neppe være i tråd med menneskerettighetene». FNs menneskerettskomité har om Norges faste grenser uttalt at «[t]he Committee is concerned that means-tested legal aid fails to take account of the actual circumstances of the applicants and is assessed without regard to the actual cost of the legal service being sought. Moreover, legal aid is not available at all for certain categories of case» (sjette periodiske rapport, avsn. 6 og gjentatt i syvende periodiske rapport i 2018, avsn. 29).

Etter NIMs oppfatning kan det være grunn til å vurdere om loven bør inneholde en form for sikkerhetsventil for slike forhold, eller at forarbeidene gir anvisning på at vilkårene må fortolkes i overensstemmelse med menneskerettighetene.

Vennlig hilsen
for Norges institusjon for menneskerettigheter

Vidar Strømme
Fagdirektør

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har dermed ingen signatur.